

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.411.5.4.2023

Pan

Paweł Guzikowski

Dyrektor Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

Oddział w Gorzowie Wielkopolskim

ul. Żwirki i Wigury 4

66-400 Gorzów Wielkopolski

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

*R/23/003 – Planowanie i wykonywanie wybranych zadań związanych z gospodarką leśną
oraz sprawowanie nadzoru nad ich realizacją*

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Gorzowie Wielkopolskim (dalej: <i>biuro lub oddział</i>), ul. Żwirki i Wigury 4, 66-400 Gorzów Wielkopolski.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Guzikowski, Dyrektor Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Gorzowie Wielkopolskim (dalej: <i>dyrektor oddziału</i>) od 15.10.2010 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne oraz planowanie zadań związanych z gospodarką leśną, w tym z zakresu urządzenia lasu. 2. Wykonywanie zadań związanych z gospodarką leśną.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (do czasu zakończenia kontroli ¹), oraz okres wcześniejszy z zakresu opracowania obowiązujących w okresie objętym kontrolą planów urządzenia lasu.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² . Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontroler	Zdzisław Szafrński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/89/2023 z 02.11.2023 r. (akta kontroli, str. 1-2)

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

Dyrektor oddziału zapewnił odpowiednie przygotowanie organizacyjne i kadrowe biura do realizacji zadań. Pracownicy biura zajmujący się opracowywaniem projektów planów urządzenia lasu (dalej: *PUL*) oraz sporządzaniem innej specjalistycznej dokumentacji urządzeniowej posiadali wymagane wykształcenie i kwalifikacje oraz dysponowali wyposażeniem odpowiednim do sporządzania tych dokumentów. Kwestie związane z adaptacją lasów do zmian klimatycznych były uwzględniane w tematyce szkoleń przeprowadzanych zarówno przez oddział, jak i przez zarząd Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej. Programy studiów i studiów podyplomowych, w których uczestniczyli pracownicy biura, obejmowały elementy adaptacji lasów do zmian klimatycznych. Kwestie te były także uwzględniane w opracowywanych przez biuro projektach planów urządzenia lasu.

Zadania związane z opracowaniem projektów PUL były realizowane przez oddział terminowo, rzetelnie i zgodnie z umowami. Biuro prawidłowo realizowało zadania związane ze sporządzaniem dokumentów dotyczących wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasu oraz z prowadzeniem banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów wszystkich form własności⁴, a także inne zadania, związane m.in. ze sporządzaniem dokumentacji do poszerzenia planów urządzenia lasu.

¹ Do dnia 02.02.2024 r.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: *ustawa o NIK*).

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁴ Dokumentów, o których mowa w art. 21 a ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, ze zm.) – dalej: *ustawa o lasach*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne oraz planowanie zadań związanych z gospodarką leśną, w tym z zakresu urządzenia lasu

Opis stanu faktycznego

1.1. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej (dalej: *BULiGL*) jest przedsiębiorstwem państwowym wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego⁶. Przedsiębiorstwo jest specjalistyczną jednostką organizacyjną działającą na rzecz leśnictwa. Jest samodzielną, samorządną i samofinansującą się jednostką gospodarczą. Działa na zasadach ogólnych w rozumieniu przepisu art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 25 września 1981 roku o przedsiębiorstwach państwowych⁷. Organizację *BULiGL* określa statut przedsiębiorstwa i regulamin organizacyjny. Przedsiębiorstwo pod względem organizacyjnym stanowi wielozakładową jednostkę gospodarczą. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa są: zarząd z siedzibą w Sękocinie Starym oraz 12 oddziałów przedsiębiorstwa, w tym oddział w Gorzowie Wielkopolskim. Oddziały przedsiębiorstwa są jednostkami produkcyjnymi, działającymi według zasad pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego⁸.

W *Statucie BULiGL*⁹ zapisano, iż szczegółowe zakresy działania komórek organizacyjnych i zakresy czynności stanowisk w zarządzie i w oddziałach przedsiębiorstwa oraz zasady podporządkowania określają postanowienia szczegółowych regulaminów organizacyjnych (odrębnych dla zarządu przedsiębiorstwa oraz oddziałów przedsiębiorstwa).

(akta kontroli, str. 3-11)

W *Regulaminie organizacyjnym oddziału*¹⁰ zapisano, że w jego skład wchodzi m.in. dział urządzania lasu. W skład tego działu wchodzi pracownie urządzania lasu oraz pracownia siedliskowa.

(akta kontroli, str. 12-36)

W okresie objętym kontrolą oddział spełniał wymogi w zakresie dysponowania odpowiednim wyposażeniem technicznym oraz potencjałem kadrowym, o których mowa w § 1 oraz w § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 sierpnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie wyposażenia technicznego i wielkości potencjału kadrowego niezbędnego do należytego i terminowego wykonywania prac urzędniowych¹¹.

Wyposażenie oddziału, obejmowało m.in.: 1) przyrządy do pomiarów drzew i drzewostanów, umożliwiające wykonywanie pomiarów średnicy drzew na wysokości 1,3 m z dokładnością do 1 mm oraz wysokości drzew – 34 klupy (średnicomierze) zwykłe i elektroniczne; 2) dalmierze lub taśmy – 64 dalmierze optyczne i przymiary wstęgowe; 3) odbiorniki systemu nawigacji satelitarnej (GPS) – 30 odbiorników GPS; 4) świdry przyrostowe – cztery sztuki; 5) system teleinformatyczny posiadający funkcjonalność niezbędną do wykonania dokumentacji urzędniowej w postaci dokumentów elektronicznych, w tym do sporządzenia: a) opisu tekstowego,

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ W rejestrze przedsiębiorców, pod numerem 0000012221, prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy, XIV Wydział Gospodarczy KRS.

⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 437.

⁸ <https://bip.buligl.pl> [dostęp: 08.11.2023 r.]

⁹ Z dnia 12.01.1984 r., ze zm.

¹⁰ Stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia nr 7/2022 Dyrektora Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30.12.2022 r.

¹¹ Dz. U. poz. 949.

zestawień tabelarycznych oraz przedstawień graficznych¹², b) baz danych¹³, c) map z wykorzystaniem systemów informacji przestrzennej (GIS¹⁴) – komputery, programy do opisów tekstowych, zestawień oraz grafiki, programy do baz danych, programy wykorzystywane do sporządzania map¹⁵, inne oprogramowanie wykorzystywane w pracach nad projektem planu urządzenia lasu¹⁶. Oddział posiadał także inne wyposażenie, np. wysokościomierze, tablety, świdry glebowe, pobijaki do korzeni, ośniki strzeżniaczkowe (narzędzia wykorzystywane do korowania drewna), ryszpaki (narzędzia używane do znaczenia mechanicznego granic sekcji, kłód, wyrzynków itp. na drewnie, nanoszenia oznakowań na drzewach stojących), kompasy, relaskopy (wielofunkcyjne narzędzia do inwentaryzacji lasu, służące przede wszystkim do określenia wysokości drzewa, podstawy drzewa i średnicy drzewa w dowolnym miejscu wzdłuż pnia), wagi precyzyjne, aparaty fotograficzne, lornetki, power banki, kalkulatory.

(akta kontroli, str. 37-39)

W oddziale zatrudnionych było ogółem (wg stanu na 14.11.2023 r.) 38 osób, w tym 30 osób pracujących w systemie akordowym bezpośrednio w produkcji, tj. przy realizacji prac związanych ze sporządzaniem projektów PUL oraz częściowo przy wykonywaniu prac w ramach wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasów (dalej: *WISL*) i prowadzenia banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów (dalej: *BDL*), oraz osiem osób (na 7,5 etatu) w systemie czasowo-premiowym, w tym: dyrektor oddziału, zastępca dyrektora oddziału (sprawujący bezpośredni nadzór nad działem produkcji), główna księgowa oddziału oraz pięciu innych pracowników (jedna osoba w dziale finansowo-księgowym, jedna osoba w kadrach prowadząca jednocześnie sekretariat oraz trzy osoby w dziale organizacyjnym).

Wykształcenie pracowników oddziału przedstawiało się następująco: 1) wykształcenie wyższe posiadało 30 osób, w tym: 25 osób leśne, jedna osoba geodezyjne, jedna osoba w zakresie ochrony środowiska, dwie osoby ekonomiczne, jedna osoba inne; 2) wykształcenie średnie posiadało osiem osób, w tym: cztery osoby leśne, jedna osoba geodezyjne, jedna osoba ekonomiczne, dwie osoby inne.

(akta kontroli, str. 61-63, 213-310)

Zakres podejmowanych przez pracowników studiów i studiów podyplomowych obejmował m.in. elementy adaptacji lasów do zmian klimatycznych w ramach szeroko rozumianej ochrony lasu.

Kwestia adaptacji lasów do zmian klimatycznych była również tematem szkoleń przeprowadzanych przez zarząd BULiGL. Szkolenia w zakresie *WISL* odbywały się corocznie na początku prac terenowych, tj. na przełomie maja i czerwca¹⁷. I tak np. w 2021 r. w ww. szkoleniach dotyczących *WISL* brało udział pięciu pracowników

¹² Pakiet OFFICE, Corel, AbbyFinereader, program Taksywykaz (program stworzony przez dział IT Zarządu BULiGL udostępniony tylko dla pracowników BULiGL), program Taksator (udostępniony przez Lasy Państwowe).

¹³ Biuro wykorzystywało jeden z modułów pakietu OFFICE – ACCESS.

¹⁴ Geographical Information System (GIS). System Informacji Geograficznej - system informacji przestrzennej dotyczący danych geograficznych; termin ten w liczbie mnogiej *systemy informacji geograficznej* stosowany jest również jako nazwa dziedziny zajmującej się geoinformacją oraz metodami i technikami GIS. <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2570.pojecie.html> [dostęp: 27.11.2023 r.].

¹⁵ ArcGis, ArcView, EditTool, GeoBOX, C-swde, EWMAPA, Micromap, WinKalk, Mapinfo, SuperEdit, QGIS.

¹⁶ Mlas, Tmap, a także programy stworzone przez dział IT Zarządu BULiGL udostępnione tylko dla pracowników BULiGL (tj. programy: KOT oraz mkot, SOOS, *WISL* karty oraz m*WISL*).

Podstawowe części składowe planu urządzenia lasu: 1. Opisanie ogólne - Elaborat, 2. Program Ochrony Przyrody (POP), 3. Opisy taksacyjne lasu, 4. Plany zagospodarowania lasu z zakresu hodowli i użytkowania lasu, 5. Prognoza oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko, 6. Materiały kartograficzne (mapy): - gospodarcze, skala 1:5000, - gospodarczo-przeładowe, skala 1:10000, - przeglądowe, tematyczne, skala 1:25000, - sytuacyjne, skala 1:50000. Razem z planem urządzenia lasu sporządzana jest elektroniczna baza danych (podstawowy element informatycznego systemu operacyjnego w LP) oraz leśna mapa numeryczna (LMN) będąca geoprzestrzennym odzwierciedleniem bazy danych. <https://www.krakow.lasy.gov.pl/urzadzanie-lasu> [dostęp 11.01.2024 r.].

¹⁷ Podczas pandemii COVID-19 szkolenia odbywały się w trybie zdalnym, a od 2022 r. powrócono do spotkań osobistych.

oddziału, w 2022 r. pięciu pracowników, w 2023 r. czterech pracowników. Pracownicy ww. pełnili następnie funkcje kierowników zespołów wykonujących pomiary dotyczące WISL.

W poszczególnych pracowniach oddziału, tj. w pracowniach urządzania lasu i pracowni siedliskowej prowadzone były szkolenia w zakresie realizowanych prac. Obejmowały one również elementy adaptacji lasów do zmian klimatycznych. Dotyczyło to przykładowo rejestrowania podczas taksacji uszkodzeń biotycznych¹⁸ i abiotycznych¹⁹ drzewostanów, przyjętych typów drzewostanów o kierunku gospodarczym i przyrodniczym uwzględniających zamianę w drzewostanach gatunków podatnych na występujące czynniki chorobotwórcze gatunkami odpornymi na te czynniki itp.

(akta kontroli, str. 40-53, 61-63, 213-310)

W dokumencie *Polityka Jakości i Środowiska*²⁰ zapisano m.in., iż w BULiGL wdrożono, utrzymuje się i ciągle doskonalą Zintegrowany System Zarządzania (ZSZ) spełniający wymagania norm: EN ISO 9001:2015²¹ i EN ISO 14001:2015²², oraz że dyrektor BULiGL zapewnia, że *Polityka zintegrowanego systemu zarządzania jakością i środowiskowego*, jej cele i zadania są zakomunikowane, zrozumiałe, wprowadzone, przeglądane i utrzymywane we wszystkich jednostkach organizacyjnych BULiGL, w tym w oddziałach.

Zakres certyfikacji (wg certyfikatu ISO 14001:2015 wydanego dla BULiGL) obejmował: wykonywanie planów urządzenia lasu, planów ochrony i innych związanych z ochroną przyrody, ochroną środowiska, rozpoznaniem glebowo-siedliskowym oraz operatów geodezyjnych, a także tworzenia oprogramowania komputerowego.

W BULiGL obowiązywały ww. procedury ZSZ, np. obowiązywały wzory druków, wg których w badanym przez NIK okresie biuro przeprowadzało czynności kontrolne dotyczące wykonanych prac, tj. czynności kontrolne dotyczące sporządzenia projektów PUL, terenowych prac urządzeniowych (taksacji), operatów hydrologicznych dla nadleśnictw, pomiarów drzewostanów i poboru próbek roślinnych i glebowych na powierzchniach badawczych w nadleśnictwach²³, czynności kontrolne dotyczące prac związanych z ochroną przyrody (prac terenowych), inwentaryzacji terenowych²⁴.

(akta kontroli, str. 378-399, 537-539)

1.2. Sporządzanie przez oddział dokumentacji urządzeniowej odbywało się na podstawie następujących aktów prawnych:

- ustawy o lasach (rozdział 4, art. 18-25);
- rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu²⁵;

¹⁸ Do zagrożeń biotycznych zalicza się: gradacje owadów leśnych, działanie patogenicznych grzybów, szkody wywołane przez zwierzynę łowną i gryzonie. https://opoczno.lodz.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/1M8a/content/ochrona-lasu-1 [dostęp: 07.12.2023 r.].

¹⁹ Do zagrożeń abiotycznych zalicza się szereg czynników, związanych z warunkami klimatycznymi, panującymi na danym terenie. Do najważniejszych z nich zalicza się występowanie: niskich i wysokich temperatur, wiatrów i huraganów, nadmiernych lub niedostatecznych opadów atmosferycznych, niekorzystnych właściwości gleb. https://opoczno.lodz.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/1M8a/content/ochrona-lasu-1 [dostęp: 07.12.2023 r.].

²⁰ Z dnia 11.10.2017 r. podpisanym przez Dyrektora BULiGL.

²¹ Norma EN ISO 9001: 2015 dotyczy systemu zarządzania jakością w danej organizacji.

²² Norma EN ISO 14001:2015 dotyczy systemu zarządzania środowiskowego.

²³ Formularz PZSZ-8.5-1.05a.

²⁴ Formularz PZSZ-8.5-1.05b.

²⁵ Dz. U. poz. 1302.

- *Instrukcji urządzania lasu* z 2011 r. (obowiązującej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe).

W kontrolowanym okresie zlecniodawcami wykonania przez biuro projektów planów urządzenia lasu byli dyrektorzy regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie oraz w Zielonej Górze (dalej: RDLP). Ceny za wykonanie projektów PUL były wynikiem postępowań prowadzonych w trybie przetargów nieograniczonych przez RDLP w Szczecinie i RDLP w Zielonej Górze.

W latach 2019-2023 biuro zawarło 15 umów na sporządzenie projektów PUL dla nadleśnictw. Łącznie obowiązywało w tym okresie 20 umów, w tym: 15 ww. umów podpisanych w kontrolowanym okresie, pięć umów podpisanych przed rokiem 2019.

Od 01.01.2019 r. do 31.12.2023 r. biuro opracowało łącznie 13 projektów PUL. Podczas kontroli NIK trwały ponadto prace nad sporządzeniem siedmiu projektów PUL - ich zakończenie zaplanowano na 2024 r. (trzy projekty) i na 2025 r. (cztery projekty).

Analiza NIK, dotycząca opracowania wszystkich 13 projektów PUL (wraz z *Prognozami oddziaływania tych planów na środowisko*²⁶) wykazała, że prace dotyczące opracowania tych dokumentów zostały przez oddział wykonane prawidłowo, co zostało potwierdzone m.in. protokołami końcowej kontroli i odbioru robót urzędzeniowych (w których każdorazowo zapisywano, że komisja dokonująca odbioru prac uznaje przedstawione materiały za wykonane prawidłowo). Po wykonaniu prac biuro każdorazowo otrzymywało referencje (listy referencyjne). W badanym okresie listy referencyjne (łącznie 13) dotyczące opracowanych przez biuro wszystkich ww. projektów PUL były sporządzane przez: RDLP w Szczecinie (12 takich listów) i RDLP w Zielonej Górze (jeden list).

W listach referencyjnych sporządzanych przez RDLP w Szczecinie zapisywano m.in., że prace określone w umowach były wykonane przez biuro terminowo i z właściwą starannością, zgodnie z umowami, obowiązującymi przepisami i standardami w tym zakresie, wysoko ocenia się profesjonalizm wykonawcy i poziom rozwoju technologicznego firmy, gwarantuje to odpowiednią jakość przekazywanych wraz z opracowaniami dokumentów. Zapisywano, że RDLP w Szczecinie rekomenduje BULiGL oddział w Gorzowie Wlkp. jako wykonawcę prac związanych z opracowywaniem projektów planów urządzenia lasu.

W liście referencyjnym sporządzonym przez RDLP w Zielonej Górze zapisano, że prace określone w umowie były wykonane przez biuro prawidłowo i terminowo, zgodnie z wymaganiami określonymi w opisie przedmiotu zamówienia oraz obowiązującymi przepisami prawa. Projekt PUL wraz z *Prognozą oddziaływania tego planu na środowisko* uzyskał pozytywną opinię Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wlkp., a także że został zatwierdzony przez Ministra Klimatu i Środowiska.

(akta kontroli, str. 61-63, 450-533, 552-605, 609-617, 681-695, 756)

Z tytułu opracowania 13 ww. projektów PUL oddział uzyskał w okresie od 01.01.2019 r. do 31.12.2023 r. przychody ogółem w kwocie 14.638.250 zł netto.

(akta kontroli, str. 138, 604)

Umowy w tych sprawach zostały przez oddział zrealizowane rzetelnie i terminowo,

²⁶ Projekty PUL sporządzone dla nadleśnictw: Międzyrzecz, Gryfice, Nowa Sól, Nowogard, Rokita, Strzelce Krajeńskie, Dobrzany, Choszczno, Drawno, Kłodawa, Łobez, Barlinek, Smolark. Spośród ogółu 13 projektów PUL, 12 projektów PUL było opracowanych na zlecenie RDLP w Szczecinie i jeden projekt PUL na zlecenie RDLP w Zielonej Górze.

a płatności na rzecz oddziału za te prace zostały uregulowane w terminach wynikających z podpisanych umów.

(akta kontroli, str. 604)

Kwestia adaptacji lasów do zmian klimatycznych była uwzględniana w opracowywanych przez biuro projektach planów urządzania lasu²⁷. I tak: adaptacja drzewostanów do zmian klimatycznych jest w planie urządzania lasu elementem tzw. *kierunkowych wytycznych w zakresie hodowli lasu*. Problematyka ta nie była ujmowana jako osobne zagadnienie, któremu dedykuje się specjalnie wydzieloną część projektu PUL, lecz była zawarta w poszczególnych częściach projektów PUL.

Reakcją na zmiany klimatu, objawiające się m.in. gwałtownymi zjawiskami pogodowymi (huraganowymi wiatrami, ulewnymi deszczami), częstymi suszami i falami upałów wpływającymi na obniżenie się poziomu wód gruntowych i zwiększającymi niebezpieczeństwo występowania pożarów, w konsekwencji obniżającymi kondycję, odporność i stan zdrowotny lasów, są planowane wskazania gospodarcze, czy niektóre zapisy w PUL. Skala i nasilenie stresów klimatycznych występuje obecnie na niespotykanym wcześniej poziomie. Stąd działania planistyczne charakteryzują się niepewnością, która wskazuje na wprowadzanie zmian w ograniczonym zakresie.

Biuro współpracowało z ośrodkami badawczymi w zakresie opracowania właściwych scenariuszy związanych ze zmianami klimatu, co powinno minimalizować negatywne zjawiska związane przede wszystkim z suszą oddziałującą na ekosystemy leśne.

(akta kontroli, str. 61-63, 325-372)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Pracownicy oddziału zajmujący się opracowywaniem projektów planów urządzania lasu oraz sporządzaniem innej specjalistycznej dokumentacji urzędniowej (uproszczonych planów urządzania lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu) posiadali wymagane wykształcenie i kwalifikacje oraz dysponowali odpowiednim wyposażeniem do sporządzania tych dokumentów. Kwestie związane z adaptacją lasów do zmian klimatycznych były uwzględniane w tematyce szkoleń przeprowadzanych zarówno przez oddział, jak i przez zarząd Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej. Programy studiów i studiów podyplomowych, w których uczestniczyli pracownicy biura, obejmowały elementy adaptacji lasów do zmian klimatycznych. Kwestie te były także uwzględniane w opracowywanych przez biuro projektach planów urządzania lasu. Zadania związane z opracowaniem projektów PUL były realizowane przez oddział terminowo, rzetelnie i zgodnie z umowami.

OBSZAR

2. Wykonywanie zadań związanych z gospodarką leśną

Opis stanu faktycznego

2.1. Ewidencja kosztów w biurze według typów działalności (zgodnie z polityką rachunkowości obowiązującą w Przedsiębiorstwie Państwowym Biuro Urządzania

²⁷ Sporządzanych na podstawie *Instrukcji urządzania lasu*, wprowadzonej zarządzeniem nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie *Instrukcji urządzania lasu* (wraz z korektą wprowadzoną zarządzeniem nr 83 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 listopada 2012 r. oraz wraz z nowelizacją wprowadzoną zarządzeniem nr 75 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 5 grudnia 2019 r.).

Przy opracowywaniu przez biuro projektów planów urządzania lasu pośrednio korzystano z opracowań zamieszczonych w czasopiśmie naukowym *Sylvan*. Czasopismo *Sylvan* publikuje oryginalne prace naukowe, artykuły przeglądowe i krótkie doniesienia dotyczące badań leśnych i istotnych problemów leśnictwa w lasach strefy umiarkowanej i subborealnej. *Sylvan* to najstarsze leśne czasopismo naukowe w Polsce i na świecie, organ naukowy Polskiego Towarzystwa Leśnego. Sprawom związanym z adaptacją lasów do zmian klimatycznych poświęcone były m.in. następujące artykuły opublikowane w czasopiśmie *Sylvan*: - *Przystosowanie drzew, lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych*, - *Przewidywane oddziaływanie zmian klimatu na ekosystemy leśne oraz ich konsekwencje w urządzaniu lasu*, - *Hodowla lasu wobec zmian klimatycznych, wyzwania, ograniczenia, perspektywa*, - *Wyzwania dla hodowli lasu w warunkach dynamicznych zmian klimatu*. <https://sylvan-journal.pl/apex/f?p=110:14:::RP::> [dostęp: 02.02.2024 r.].

Lasu i Geodezji Leśnej²⁸), rozliczana była na koszty działalności podstawowej oraz na koszty zarządu. W rozliczeniu kosztów działalności podstawowej wyodrębniona analityka obejmowała poniesione koszty łącznie na prace wykonywane dla LP²⁹ oraz na prace wykonywane poza LP (nie wyodrębnia się kosztów oddzielnie dla prac wykonywanych na rzecz LP, oraz oddzielnie dla prac wykonywanych na rzecz innych podmiotów).

(akta kontroli, str. 140-212)

W kontrolowanym okresie biuro otrzymało od zarządu BULiGL pięć zleceń na sporządzenie WISL (po jednym zleceniu w 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r., 2023 r.).

Z tytułu wykonywania WISL oddział uzyskał w okresie od 01.01.2019 r. do 31.12.2023 r. przychody ogółem w kwocie 1.767.231,25 zł netto.

(akta kontroli, str. 138, 605)

Zleceniodawcą wykonania WISL był Dyrektor Generalny Lasów Państwowych, a wykonawcą tych prac był zarząd BULiGL (umowy w ww. sprawach nie były podpisywane przez dyrektora oddziału).

W *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu*³⁰, obowiązującej podczas przeprowadzania niniejszej kontroli NIK, określono m.in. cel inwentaryzacji³¹, cel, zasięg i podstawowe parametry WISL, opis, lokalizacje i stabilizację powierzchni próbnych³², zasady dokonywania pomiarów i obserwacji powierzchni próbnych. Określono, że cykl inwentaryzacji wynosi pięć lat.

W ww. instrukcji w zakresie kontroli jakości zapisano m.in., że: kontrole przeprowadza się oddzielnie w zasięgu terytorialnym poszczególnych RDLP; na 5% liczby powierzchni próbnych wykonanych w danym roku (*w terminie w zasadzie nie dłuższym niż miesiąc od daty wykonania pomiaru*), przeprowadza się prace kontrolne; powierzchnie próbne do kontroli (z danej RDLP) wybierane są w sposób losowy, na wylosowanych powierzchniach ponownie mierzy się parametry i ocenia cechy przewidziane ww. instrukcją; ponowne pomiary i obserwacje przeprowadza zespół kontrolny powołany przez regionalnego dyrektora LP, złożony z przedstawicieli LP (zlecniodawcy), Instytutu Badawczego Leśnictwa (autora metodyki), przy udziale BULiGL (wykonawcy WISL), wyniki prac zespołu przedstawia się w formie protokołu, który stanowi integralną część dokumentacji WISL; uznanie za niepoprawne pomiarów wykonanych na ponad 20% spośród powierzchni kontrolowanych w ramach RDLP, skutkuje koniecznością powtórzenia przez wykonawcę (BULiGL) pomiarów i obserwacji na wszystkich powierzchniach kontrolowanej jednostki (RDLP).

(akta kontroli, str. 64-65, 68-135, 450)

²⁸ Wprowadzonej zarządzeniem nr 8/2021 z dnia 17 listopada 2021 r. Dyrektora Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w sprawie jednolitych zasad prowadzenia rachunkowości w Przedsiębiorstwie Państwowym pn. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

²⁹ Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

³⁰ Opracowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa, z komentarzami po szkoleniu w 2020 r. (Sękocin Stary 2020 r.).

³¹ Inwentaryzacja ma stanowić podstawowe źródło danych o lasach i zachodzących w nich zmianach oraz pośrednich i bezpośrednich działaniach człowieka na obszarach leśnych w skali kraju i regionów. W ww. instrukcji zapisano, iż dodatkowo, na potrzeby bilansowania wielkości pochłaniania i emisji gazów cieplarnianych, wynikających z ustaleń konwencji klimatycznej – w ramach zadania zleconego przez administrację rządową – inwentaryzacji mogą podlegać inne grunty, zadrzewienia, plantacje, tereny.

³² W ww. instrukcji zapisano, iż obserwacje i pomiary prowadzi się na stałych powierzchniach próbnych. Powierzchnie próbne rozmieszcza się schematycznie, w układzie traktów (grupa powierzchni próbnych założonych według jednolitego układu przestrzennego, trakty lokuje się w układzie przestrzennym wyższego rzędu), rozlokowanych w sieci 4x4 km. W obrębie każdego traktu, w kształcie litery L o równych ramionach, lokuje się pięć powierzchni próbnych, rozmieszczonych w odległości co 200 m.

W ww. *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu* z 2014r. zapisano, iż inwentaryzacji, która obejmuje teren całego kraju podlegają:

1. Lasy (w rozumieniu art. 3 ustawy o lasach) wszystkich form własności wykazane w ewidencji gruntów i budynków;
2. Obszary z roślinnością leśną niebędące lasami wg zapisów ewidencji gruntów i budynków, o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha i pokryciu powierzchni koronami drzew wynoszącymi więcej niż 10%, z wyłączeniem gruntów o których mowa poniżej (wymienione powyżej obszary w dalszej części instrukcji są określane jako lasy lub zamiennie grunty leśne);

Dodatkowo, na potrzeby bilansowania wielkości pochłaniania i emisji gazów cieplarnianych, wynikające z ustaleń Protokołu z Kioto³³ – w ramach dedykowanego zadania zleconego przez administrację rządową – inwentaryzacji mogą podlegać grunty spełniające wymogi wymienione w pkt. 2, ale przeznaczone lub wykorzystywane na cele mieszkaniowe, rekreacyjne, infrastrukturalne i inne komunalne lub przemysłowe (np. obszary zabudowane, parki miejskie) oraz tereny zagospodarowane rolniczo (sady, szkółki roślin drzewiastych, itp.), a także zadrzewienia liniowe.

W ww. *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu* z 2020r. zapisano, iż dodatkowo, na potrzeby bilansowania wielkości pochłaniania i emisji gazów cieplarnianych, wynikające z ustaleń konwencji klimatycznej³⁴ – w ramach zadania zleconego przez administrację rządową – inwentaryzacji mogą podlegać obszary z roślinnością leśną niebędące lasami wg zapisów ewidencji gruntów i budynków, o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha i pokryciu powierzchni koronami drzew wynoszącymi więcej niż 10%, zadrzewienia liniowe, plantacje drzew na cele energetyczne, grunty pod liniami energetycznymi i telekomunikacyjnymi, tereny zagospodarowane rolniczo (sady, szkółki roślin drzewiastych, itp.).

W kontrolowanym przez NIK okresie (ani wcześniej) oddział nie otrzymywał zleceń na wykonywanie inwentaryzacji obszarów z roślinnością leśną niebędących lasami wg zapisów ewidencji gruntów i budynków, o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha i pokryciu powierzchni koronami drzew wynoszącymi więcej niż 10%, nie wykonywał także inwentaryzacji zadrzewień liniowych, plantacji drzew na cele energetyczne, gruntów pod liniami energetycznymi i telekomunikacyjnymi, terenów zagospodarowanych rolniczo (sądów, szkółek roślin drzewiastych, itp.).

(akta kontroli, str. 68-135, 618-679)

Biuro wykonywało w badanym przez NIK okresie corocznie część prac dotyczących WISL, tj. wykonywało ww. prace w zasięgu terytorialnym RDLP Szczecin, w ramach zlecenia pracy wystawionego przez Zarząd BULiGL.

W ramach tych prac dokonywano cyklicznych obserwacji (co 5 lat) na tych samych powierzchniach próbnych. Powierzchnie próbne były zlokalizowane w traktach

³³ Protokół z Kioto – traktat międzynarodowy uzupełniający Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (*United Nations Framework Convention on Climate Change*) i jednocześnie międzynarodowe porozumienie dotyczące przeciwdziałania globalnemu ociepleniu. Został wynegocjowany na konferencji w Kioto w grudniu 1997. https://pl.wikipedia.org/wiki/Protok%C3%B3%C5%82_z_Kioto [dostęp: 26.01.2024 r.]

³⁴ Konwencja klimatyczna - ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (ang.: *United Nations Framework Convention on Climate Change* – UNFCCC lub FCCC); umowa międzynarodowa określająca założenia międzynarodowej współpracy dotyczącej ograniczenia emisji gazów cieplarnianych odpowiedzialnych za zjawisko globalnego ocieplenia. Konwencja podpisana została podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju popularnie zwanej Szczytem Ziemi w 1992 w Rio de Janeiro. Początkowo konwencja nie zawierała jakichkolwiek wiążących nakazów dotyczących ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Z czasem ustanowiono odpowiednie protokoły wprowadzające limity emisji. Najważniejszym jest protokół z Kioto z 1997 r. https://pl.wikipedia.org/wiki/Ramowa_konwencja_Narod%C3%B3w_Zjednoczonych_w_sprawie_zmian_klimatu [dostęp: 23.01.2024 r.]

rozmieszczonych w siatce 4x4 km.

Zestawienie ilości powierzchni próbnych, na których oddział dokonywał obserwacji w poszczególnych latach 5-cio letnich cykli inwentaryzacji, przedstawia się następująco:

- w 2019 r. (cykl trzeci) ilość powierzchni próbnych – 532,
- w 2020 r. (cykl czwarty) ilość powierzchni próbnych – 450,
- w 2021 r. (cykl czwarty) ilość powierzchni próbnych – 437,
- w 2022 r. (cykl czwarty) ilość powierzchni próbnych – 481,
- w 2023 r. (cykl czwarty) ilość powierzchni próbnych - 475.

Łącznie w ww. okresie oddział dokonał obserwacji na 2.375 powierzchniach próbnych.

Dodatkowo od roku 2020 oddział corocznie wykonywał prace geodezyjne w ramach odrębnego zlecenia pracy w zasięgu terytorialnym RDLP Szczecin, polegające na *Precyzyjnej lokalizacji środków powierzchni próbnych WISL w czwartym cyklu inwentaryzacji*. Zestawienie ilości pomierzonych środków powierzchni próbnych w poszczególnych latach czwartego cyklu inwentaryzacji przedstawia się następująco:

- w 2020 r. - 25 powierzchni,
- w 2021 r. - 435 powierzchni,
- w 2022 r. - 444 powierzchnie.

Łącznie w 2020 r., 2021 r. oraz w 2022 r. oddział dokonał 904 pomiarów środków powierzchni próbnych.

Rozliczenie prac wykonanych w 2023 r. jest planowane do końca marca 2024 r.

(akta kontroli, str. 66-67, 311-319, 551)

Analizą NIK objęto prace dotyczące wykonania WISL w trzecim cyklu inwentaryzacji (jedno zadanie wykonywane w 2019 r.³⁵) oraz dotyczące wykonania WISL w czwartym cyklu inwentaryzacji (trzy zadania - wykonywane w 2020 r., 2021 r., oraz w 2022 r.³⁶), tj. wykonania łącznie czterech WISL. Ponadto analizą NIK objęto wykonanie prac polegających na precyzyjnym wyznaczeniu środków powierzchni kołowych na powierzchniach próbnych, tj. łącznie trzech prac wykonywanych w latach: 2020, 2021, oraz 2022.

Analiza dotycząca sporządzenia siedmiu ww. dokumentów, wykazała, że prace w tych sprawach zostały zrealizowane przez oddział rzetelnie i terminowo, a płatności na rzecz oddziału³⁷ za te prace zostały uregulowane w terminach wynikających z otrzymanych zleceń.

(akta kontroli, str. 416-446, 450, 605-606, 696-702, 756)

W latach 2019-2023 nie wystąpiły przypadki dotyczące WISL³⁸, aby uznano za niepoprawne pomiary wykonane przez oddział na ponad 20% spośród powierzchni kontrolowanych w ramach RDLP, tj. nie wystąpiły sytuacje określone w ww. *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu* (zapisy dotyczące

³⁵ Na podstawie umowy nr EZ.271.1.7.2015 z dnia 02.06.2015 r.

³⁶ Na podstawie umowy nr EZ.271.1.10.2020 z dnia 03.08.2020 r.

³⁷ Kwota wynikająca ze sporządzenia czterech WISL wynosiła 1.371.473,25 zł netto. Kwota wynikająca ze sporządzenia trzech wyznaczeń środków powierzchni kołowych na powierzchniach próbnych wynosiła 107.877 zł netto.

³⁸ O których mowa na str. 59 (rozdział 7. Kontrola jakości) *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu*.

kontroli jakości wykonanych prac). W związku z tym biuro nie było zobowiązane i nie powtarzało w badanym okresie ww. pomiarów i obserwacji.

(akta kontroli, str. 136-137)

2.2. W badanym okresie oddział corocznie wykonywał część prac dotyczących WISL w zasięgu terytorialnym RDLP w Szczecin, w ramach zlecenia pracy otrzymanego od zarządu BULiGL.

(akta kontroli, str. 66-67, 311-315)

W 2019 r. podczas wykonywania prac dotyczących WISL biuro stosowało zasady przeprowadzania pomiarów określone w *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu, Sękocin Stary 2014* (zatwierdzonej przez Ministra Środowiska 27.02.2015 r.), a następnie w latach 2020, 2021, 2022, 2023 zasady przeprowadzania pomiarów określone w *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu Sękocin Stary 2020* (zatwierdzonej przez Ministra Środowiska 28.04.2020 r.).

Instrukcja ww. została opracowana przez Instytut Badawczy Leśnictwa, nawiązuje do metod stosowanych w inwentaryzacjach lasów Austrii, Finlandii, Niemiec, Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych, a biorąc pod uwagę potrzeby sprawozdawczości międzynarodowej uwzględniono w niej takie rozwiązania, które umożliwiają harmonizację jej wyników ze standardami światowymi wyznaczonymi m.in. przez Ocenę Światowych Zasobów Leśnych (GRFA³⁹), koordynowaną przez FAO (Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa).

(akta kontroli, str. 64-65, 68-135, 447-449)

2.3. Oddział nie otrzymywał w kontrolowanym przez NIK okresie żadnych innych środków na wykonanie WISL (poza wynikającymi ze zleceń pracy). Od 2019 r. do 2023 r. oddział otrzymał pięć zleceń pracy na terenie RDLP Szczecin – *Pomiary na stałych powierzchniach próbnych WISL* oraz cztery zlecenia pracy w zasięgu terytorialnym RDLP Szczecin polegających na precyzyjnej lokalizacji środków powierzchni próbnych WISL w czwartym cyklu inwentaryzacji.

Zakup niezbędnego sprzętu do prowadzenia ww. inwentaryzacji został sfinansowany wyłącznie ze środków własnych biura.

(akta kontroli, str. 66-67, 311-315)

2.4. W badanym przez NIK okresie (lata 2019-2023) oddział nie otrzymywał od zarządu zleceń i nie wykonywał żadnych zadań z zakresu aktualizacji stanu zasobów leśnych (nie wykonywał zadań, o których mowa w art. 21a ust. 1 pkt 2 ustawy o lasach).

(akta kontroli, str. 136-137, 450, 605)

Dyrektor oddziału wyjaśnił, że: (...) zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi obowiązującymi w przedsiębiorstwie wykonywanie zadań związanych z aktualizacją stanu zasobów leśnych nie było objęte zakresem działalności oddziału i oddział takich prac nie wykonywał.

(akta kontroli, str. 534)

2.5. Zleceniodawcą wykonania prac polegających na prowadzeniu banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów był Dyrektor Generalny Lasów Państwowych, a wykonawcą tych prac był zarząd BULiGL (umowy w ww. sprawach nie były podpisywane przez dyrektora oddziału).

³⁹ GFRA - Global Forest Resources Assessment. <https://www.fao.org/3/ca9825en/ca9825en.pdf> [dostęp: 06.12.2023 r.].

Biuro wykonywało w kontrolowanym przez NIK okresie część prac w ramach zlecenia pracy wystawionego przez zarząd BULiGL. Prace związane z prowadzeniem banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów były wykonywane w 2019 r. i 2020 r. – na podstawie dwóch zleceń, oraz w 2023 r. na podstawie jednego zlecenia.

Rozliczenie prac wykonanych w 2023 r. jest planowane do końca marca 2024 r.

(akta kontroli, str. 136-138, 320-324, 450, 565, 605)

Z tytułu wykonywania prac polegających na prowadzeniu banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów oddział uzyskał w okresie od 01.01.2019 r. do 31.12.2023 r. przychody ogółem w kwocie 10.845,81 zł netto.

(akta kontroli, str. 138, 605, 607)

Z protokołu kontroli przeprowadzonej przez przedstawicieli RDLP w Szczecinie w dniu 10.04.2019 r. (odnośnie realizacji prac w 2019 r.) wynika m.in., że kontrolą objęto cztery bazy danych programu Taksator (oddzielne bazy danych dla każdego powiatu) o łącznej powierzchni 441,81 ha i łącznej liczbie wydzieli taksacyjnych (opisów), tworzących oddziały i pododdziały, wynoszącej 465 sztuk. Przeprowadzona kontrola nie stwierdziła usterek i wad. Na podstawie weryfikacji przedłożonej dokumentacji (wykazu zgromadzonej przez wykonawcę dokumentacji urzędniowej, baz programu Taksator) i kontroli około 1% losowo wybranych opisów taksacyjnych stwierdzono, że ww. prace zakwalifikowano do przyjęcia.

Z protokołu kontroli przeprowadzonej przez przedstawicieli RDLP w Szczecinie w dniu 09.04.2020 r. (odnośnie realizacji prac w 2020 r.) wynika, że kontrolą objęto dziewięć baz danych programu Taksator o łącznej powierzchni 622,13 ha i łącznej liczbie wydzieli taksacyjnych (opisów), tworzących oddziały i pododdziały, wynoszącej 427 sztuk. Nie stwierdzono usterek i wad. Na podstawie weryfikacji przedłożonej dokumentacji (wykazu zgromadzonej przez wykonawcę dokumentacji urzędniowej, baz programu Taksator) i kontroli około 1% losowo wybranych opisów taksacyjnych stwierdzono, że ww. prace zakwalifikowano do przyjęcia.

Z protokołu kontroli przeprowadzonej przez przedstawicieli RDLP w Zielonej Górze w dniu 09.04.2020 r. (odnośnie realizacji prac w 2020 r.) wynika, że kontrolą objęto sprawdzenie kompletności i prawidłowości wykonanej i przełożonej dokumentacji oraz sprawdzenie jej aktualności i zgodności z dokumentami źródłowymi. Nie stwierdzono usterek i wad. Na podstawie przeprowadzonej kontroli stwierdzono, że przedłożona przez oddział geobaza powiatu świebodzińskiego jest zgodna z dokumentami źródłowymi, co pozwala na przyjęcie tych prac.

Analizą NIK objęto prowadzenie banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów wszystkich form własności w latach 2015-2018 – etap 5.¹⁴⁰, (prace wykonywane w 2019 r.), oraz prowadzenie banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów wszystkich form własności w latach 2019-2023 – etap 2.¹⁴¹, (prace wykonywane w 2020 r.), tj. analizą objęto realizację przez oddział zleceń na wykonanie dwóch ww. prac. Prace w tych sprawach zostały zrealizowane przez oddział rzetelnie i terminowo, a płatności na rzecz oddziału⁴² za te prace zostały uregulowane w terminach wynikających z otrzymanych zleceń.

(akta kontroli, str. 373-377, 540-550, 605, 607, 703-704, 756)

2.6. W badanym przez NIK okresie oddział wykonywał zlecenia na rzecz LP pozyskiwane w następujący sposób:

⁴⁰ Wykonywanych na podstawie umowy EZ.217.1.12.2015 z dnia 16.07.2015 r.

⁴¹ Wykonywanych na podstawie umowy EZ.217.1.12.2019 z dnia 16.07.2019 r.

⁴² W kwocie łącznej 10.845,81 zł netto.

- 1) w trybie przetargów prowadzonych na podstawie *Prawa zamówień publicznych*, były realizowane m.in. następujące prace: Sporządzenie dokumentacji do poszerzenia planów urządzenia lasu dla nadleśnictw: Bierzwnik, Dębno, Goleniów, Gryfice, Łobez, Międzyzdroje, Mieszkowice, Resko i Różańsko o zakres planu zadań ochronnych; Poszerzenie planów urządzenia lasu nadleśnictw Międzyzdroje i Trzebież o zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁴³ (tj. o Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000); Wykonanie operatów hydrologicznych dla Nadleśnictwa Bierzwnik i Nadleśnictwa Głusko;
- 2) w trybie wyboru ofert, były realizowane m.in. następujące prace: Optymalizacje sieci drogowej nadleśnictw; Wykonanie prac polegających na analizie danych ewidencyjnych będących w zasobie Nadleśnictwa z leśną Mapą Numeryczną, ortofotomapą i numerycznym modelem terenu; Analizy nawożenia dla szkółek leśnych;
- 3) w trybie prac zleczanych bezpośrednio (duża ilość drobnych prac), były realizowane m.in. następujące prace: Wydruki map dla nadleśnictw; Drobne prace siedliskowe, urządzeniowe, itp.

W sprawach związanych z realizacją zadań wykonywanych na rzecz Lasów Państwowych⁴⁴, w trybie prac zleczanych bezpośrednio były zawierane i podpisywane przez dyrektora oddziału umowy lub zlecenia na wykonanie przez biuro takich prac.

W badanym okresie oddział zrealizował na rzecz LP następujące opracowania przyrodnicze: materiały uzupełniające do PUL o zakres Planu Zadań Ochronnych (PZO) dla dziewięciu nadleśnictw (*ostoje siedliskowe*), oraz dla dwóch nadleśnictw o zakres PZO (*ostoje ptasie*); Zadania ochronne dla obszarów Natura 2000 Ostoja Goleniowska PLH320013, Dorzecze Regi PLH320049 w części pokrywającej się z gruntami Nadleśnictwa Nowogard w ramach prac nad projektem PUL; Zadania ochronne dla obszarów Natura 2000 Ostoja Goleniowska PLH320013, Ostoja Golczewska PLH320052 w części pokrywającej się z gruntami Nadleśnictwa Rokita w ramach prac nad projektem PUL; Zadania ochronne dla obszarów Natura 2000 Ostoja Barlinecka PLH080071 w części pokrywającej się z gruntami Nadleśnictwa Strzelce Krajeńskie w ramach prac nad projektem PUL.

W protokołach kontroli i odbioru prac w przypadkach większych zleceń zapisywano, że prace zostały wykonane prawidłowo. W przypadkach drobnych prac – odbierano każdorazowo te prace i wypłacano oddziałowi należności za wykonane prace.

(akta kontroli, str. 136-137, 450, 535)

Analizą NIK objęto wykonanie 11 prac, tj.: dziewięciu prac polegających na: Sporządzeniu dokumentacji do poszerzenia planów urządzenia lasu dla nadleśnictw: Bierzwnik, Dębno, Goleniów, Gryfice, Łobez, Międzyzdroje, Mieszkowice, Resko i Różańsko o zakres planu zadań ochronnych, dwóch prac polegających na: Poszerzeniu planów urządzenia lasu nadleśnictw Międzyzdroje i Trzebież o zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Analiza dotycząca wykonania ww. 11 prac, wykazała, że prace w tych sprawach zostały zrealizowane przez oddział rzetelnie i terminowo, a płatności na rzecz oddziału⁴⁵ za te prace zostały uregulowane w terminach wynikających z umów.

(akta kontroli, str. 566-594, 605, 608, 705-755, 756)

⁴³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm.

⁴⁴ Przeprowadzanych w trybie przetargów na podstawie ustawy - Prawo zamówień publicznych, w trybie wyboru ofert.

⁴⁵ Wartość netto wykonanych przez biuro dziewięciu prac polegających na sporządzeniu dokumentacji do poszerzenia planów urządzenia lasu wynosiła 676.410 zł, natomiast wartość netto wykonanych biuro dwóch prac polegających na poszerzeniu planów urządzenia lasu nadleśnictw Międzyzdroje i Trzebież o zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wynosiła 273.500 zł.

W kontrolowanym okresie oddział sporządzał także na zlecenia innych podmiotów (w szczególności jednostek samorządu terytorialnego - powiatów i gmin) inną dokumentację urzędniową, tj. uproszczone plany urządzenia lasu oraz inwentaryzacje stanu lasów.

W badanym okresie oddział na podstawie 29 zleceń prac sporządził uproszczone plany urządzenia lasu i inwentaryzacje stanu lasu, w tym: 17 zleceń udzieliły powiaty, sześć gminy, sześć inni zlecniodawcy. W okresie od 01.01.2019 r. do 31.12.2023 r. biuro sporządziło łącznie 19 uproszczonych planów urządzenia lasu⁴⁶ oraz łącznie 59 inwentaryzacji stanu lasu⁴⁷. Dokumenty te sporządzono dla powierzchni ogółem 3.970,4782 ha.

(akta kontroli, str. 536, 757)

Analiza dotycząca wykonania sześciu ww. prac, tj. sporządzenia na podstawie umów zawartych przez dyrektora oddziału ze starostami trzech uproszczonych planów urządzenia lasu⁴⁸ oraz na podstawie umów zawartych przez dyrektora oddziału ze starostami trzech inwentaryzacji stanu lasu⁴⁹ wykazała, że prace w tych sprawach zostały zrealizowane przez oddział rzetelnie i terminowo, a płatności na rzecz oddziału za te prace zostały uregulowane w terminach wynikających z podpisanych umów.

(akta kontroli, str. 758-759)

2.7. Realizacja przez oddział w latach 2019-2023 prac wymienionych w art. 21a ustawy o lasach, przedstawiała się następująco:

- 1) art. 21a pkt 1 - okresowe wielkoobszarowe inwentaryzacje stanu lasów – oddział wykonywał w badanym przez NIK okresie część prac w zasięgu terytorialnym RDLP Szczecin, w ramach zlecenia pracy wystawionego przez zarząd BULiGL – ogółem pięć zleceń;
- 2) art. 21a pkt 2 - aktualizacje stanu zasobów leśnych – oddział nie realizował w kontrowanym przez NIK okresie takich prac;
- 3) art. 21a pkt 3 - prowadzenie banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów – oddział realizował takie prace w 2019 r., w 2020 r. oraz w 2023 r. (w latach 2021-2022 prace takie nie były wykonywane przez oddział) – ogółem zrealizowano trzy zlecenia (do końca marca 2024 r. nastąpi rozliczenie zadania realizowanego w 2023 r.).

Poniesione przez oddział koszty na realizację zleceń wykonywania Wielkoobszarowych Inwentaryzacji Stanu Lasu i Banku Danych o Lasach ujmowane były w ewidencji księgowej oddziału razem z innymi kosztami realizowanych prac.

(akta kontroli, str. 136-137, 311-324, 605)

W latach 2019-2023 oddział zrealizował ogółem⁵⁰ przychody w następujących kwotach :

- 22.844.428,50 zł z tytułu realizacji 37 zleceń (otrzymanych na podstawie umów) dotyczących sporządzenia projektów PUL;
- 5.513.768,37 zł z tytułu realizacji 112 zleceń dotyczących wykonania innych zadań;
- 1.767.231,25 zł z tytułu realizacji pięciu zleceń dotyczących sporządzenia WISL;

⁴⁶ O wartości netto 300.426,31 zł.

⁴⁷ O wartości netto 147.612,45 zł.

⁴⁸ Na kwoty netto odpowiednio: 7.646,60 zł, 19.443,15 zł oraz 23.460,11 zł.

⁴⁹ Na kwoty netto odpowiednio: 2.100 zł, 2.100 zł oraz 3.704 zł.

⁵⁰ Dane przedstawiono wg wartości realizowanych w tym okresie prac – od największej kwoty do najmniejszej kwoty.

- 10.845,81 zł tytułem realizacji trzech zleceń dotyczących prowadzenia BDL.

W latach 2019-2023 biuro nie realizowało zleceń dotyczących aktualizacji stanu zasobów leśnych i nie uzyskiwało przychodów w tym zakresie.

Biuro nie dysponuje danymi w zakresie kosztów poniesionych na realizowane zlecenia dla jednostek LP. Wynika to z prowadzonej w biurze ewidencji kosztów tylko według typów działalności. Zgodnie z obowiązującymi w Przedsiębiorstwie Państwowym BULiGL *Zasadami Rachunkowości* poniesione koszty rozliczane są na koszty działalności podstawowej i koszty zarządu. W rozliczeniu kosztów działalności podstawowej wyodrębniona analityka obejmuje poniesione koszty łącznie na prace wykonywane dla LP oraz na prace wykonywane na rzecz podmiotów usytuowanych poza LP.

(akta kontroli, str. 138-212)

2.8. W kontrolowanym przez NIK okresie do oddziału nie wpływały skargi lub wnioski dotyczące gospodarki leśnej, w zakresie działań prowadzonych przez oddział lub skargi dotyczące innych jednostek (nie wpływały skargi lub wnioski w obszarze szeroko rozumianego leśnictwa). Do oddziału nie wpływały również skargi lub wnioski dotyczące projektów PUL.

(akta kontroli, str. 136-137)

2.9. W książce ewidencji kontroli przedsiębiorcy⁵¹ znajdowały się zapisy o przeprowadzeniu w okresie objętym kontrolą NIK w oddziale łącznie sześciu kontroli, w tym o przeprowadzeniu na zlecenie zarządu BULiGL trzech kontroli⁵² z zakresu realizowanych przez biuro zadań. W ww. książce zapisano, iż zakres tych kontroli obejmował *prace terenowe* związane ze sporządzeniem WISL, a wyniki tych kontroli zakończono sporządzeniem protokołów z kontroli.

(akta kontroli, str. 54-60)

Kontrole wewnętrzne (przeprowadzane przez pracowników oddziału i dokumentowane w protokołach kontroli) dotyczyły wykonywania przez innych pracowników oddziału (pracowników pracowni) prac takich jak np.:

- dokumentacji wykonywanej dla Rejonowego Zarządu Infrastruktury w Szczecinie⁵³,
- operatów hydrologicznych wykonywanych dla nadleśnictw,
- pomiarów drzewostanów i poboru próbek roślinnych i glebowych na powierzchni badawczej wykonywane w nadleśnictwie,
- prac związanych z ochroną przyrody (prace terenowe w Puszczy Noteckiej – Nadleśnictwo Skwierzyńskie),
- inwentaryzacji terenowej wykonywanej w Nadleśnictwie Głusko,
- uproszczonych planów urządzenia lasu (rodzaj robót – taksacja),
- prac eksperckich (fitosocjologicznych) związanych z ochroną przyrody na terenie Leśnego Kompleksu Promocyjnego (dalej: LKP) Puszcza Notecka⁵⁴.

⁵¹ Prowadzonej od 18.05.2009 r.

⁵² W okresie: - od 23 do 25.07.2019 r., - od 13 do 14.07.2023 r., - od 31.07 do 04.08.2023 r.

⁵³ Który sprawuje m. in. w imieniu Ministra Obrony Narodowej zarząd nad nieruchomościami Skarbu Państwa będącymi w trwałym zarządzie MON wraz z prowadzeniem ośrodka dokumentacji geodezyjnej w zakresie terenów zamkniętych. <https://rziszczecin.wp.mil.pl/pl/pages/zadania-2017-01-16-4/> [dostęp: 30.11.2023 r.].

⁵⁴ Leśne Kompleksy Promocyjne są obszarami funkcjonalnymi o szczególnym znaczeniu społecznym, ekologicznym i edukacyjnym, obejmujące wybrane duże zwarte obszary leśne charakterystyczne dla danego obszaru. Są jednostkami funkcjonalnymi, nie posiadającymi odrębnej administracji. W ramach LKP leśnicy promują zrównoważoną gospodarkę leśną,

W przypadku prac eksperckich związanych z ochroną przyrody na terenie LKP Puszcza Notecka były przeprowadzane przez przedstawicieli RDLP w Szczecinie kontrole zewnętrzne. Kontroli podlegała realizacja przez oddział następujących prac: - wykonanie zdjęć fitosocjologicznych⁵⁵; - szkolenia dla pracowników nadleśnictw i biura RDLP w Szczecinie; - prace fitosocjologiczne (prace kameralne).

W ww. protokołach kontroli wewnętrznych i zewnętrznych zapisywano każdorazowo, że podczas kontroli nie stwierdzono usterek i wad, oraz że wykonane prace kwalifikują się do przyjęcia.

(akta kontroli, str. 378-415)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Biuro prawidłowo realizowało zadania związane ze sporządzaniem dokumentów dotyczących wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasu, oraz z prowadzeniem banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów wszystkich form własności, a także zadania związane m.in. ze sporządzaniem dokumentacji do poszerzenia planów urządzenia lasu.

Prawidłowo realizowano prace związane z rzeczowym i finansowym rozliczeniem dokumentacji sporządzanej w opisanych powyżej sprawach.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁵⁶ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania.

Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

wspierają badania naukowe i prowadzą edukację leśną społeczeństwa. (...). Są dowodem, że trwale zrównoważona, wielofunkcyjna gospodarka leśna przeciwdziała zagrożeniom lasu, wynikającym z rozwoju cywilizacji. Na terenie Polski powołanych zostało 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych o łącznej powierzchni 1.273.693 ha (...). Na podstawie Zarządzenia nr 62 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 października 2004 r. w sprawie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Notecka” ustanowiony został Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Notecka”. Łączna powierzchnia LKP „Puszcza Notecka” wynosi 137.229 ha, a swoim zasięgiem obejmuje osiem nadleśnictw trzech Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych. (...). LKP „Puszcza Notecka” jest największym leśnym kompleksem promocyjnym w kraju i stanowi blisko 11% łącznej powierzchni wszystkich leśnych kompleksów promocyjnych. <https://www.pila.lasy.gov.pl/lesny-kompleks-promocyjny> [dostęp: 30.11.2023 r.].

⁵⁵ Zdjęcie fitosocjologiczne - Podstawową metodą badań w fitosocjologii jest zdjęcie fitosocjologiczne. Stanowi ono główny materiał do analizy różnicowania roślinności, identyfikacji i klasyfikacji zbiorowisk. Zdjęcie fitosocjologiczne jest to opis płatu roślinności (fitocenozy), wykonany w sposób zwarty i przejrzysty według pewnego umownego schematu, obejmujący te cechy płatu, które dadzą się stwierdzić przez bezpośrednią obserwację w terenie. <https://www.encyklopedia.laspolskie.pl/doku.php?id=z-zdjecie-fitosocjologiczne> [dostęp: 30.11.2023 r.].

⁵⁶ W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń, Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o ich przekazanie w miarę możliwości, opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.

Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o *NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zielona Góra, dnia 8 lutego 2024 r.

Kontroler
Zdzisław Szafrąński
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Wicedyrektor
Mariusz Kniat

.....
Podpis

.....
Podpis